

METODICKÉ LISTY

Krajina a príroda a jej fotografovanie

TEXT: Ing. MIROSLAV PFLIEGEL, CSc., EFIAP, doc. Ing. LUBOMÍR SLUNSKÝ, PhD.

Krásne prírodné scenérie či mestské aglomerácie vyvolávajú zdanie, že fotografovať prírodu je oveľa jednoduchšie, ako urobiť napríklad portrét alebo ateliérovú fotografiu. Predovšetkým začínajúci fotoamatéri majú pocit, že urobiť dobrú snímku krajiny a prírody je jednoduché. Pri fotografii krajiny, tak ako pri ostatných typoch fotografií, však platí, že ak má byť povýšená na výtvarné fotografické dielo, okrem technickej kvality musí mať aj estetickú, respektíve kompozičnú hodnotu. Dobrá krajinárska fotografia dodržiava isté zásady skladby obrazu a odzrkadľuje aj niečo z pocitov a emócií fotografa.

Vo vzťahu príroda, krajina a človek je pre charakter fotografií zaužívané deliť snímky na dve skupiny: príroda – natur a krajina – landscape.

Do skupiny príroda – natur patria zábery na krajinu bez zásahu človeka. Sú to prírodné výtvyry (voda, rieky, skaly, hory, lesy, sneh a ľad, more, divoké zvieratá, nie v ZOO). Patria sem aj prejavy ročných období – dážď, búrka, hmla (pozri fotografie 2, 2a).

Druhá skupina krajina – landscape zahŕňa fotografie krajiny, v ktorej je viditeľná činnosť človeka (domy, chalupy, hrady, zámky a ich zrúcaniny, mestská krajina, architektúra, človek v krajine) (3).

Dnes, v čase digitálnych fotoaparátov (pokročilých kompakto a kamier DSLR) a dokonca mobilov používaných miesto fotoaparátu má možnosť fotografovať každý. Stačí nechať všetko na automatickú kameru – fotoaparát sám zaostrí a nastaví parametre expozície. Výsledkom je informatívna fotografia (zápisník), väčšinou bez akejkoľvek výtvarnej hodnoty. Fotograf sa stáva „cvakačom“ bez osobitných nárokov na kompozíciu obrazu, jeho atmosféru, náladu a vhodné svetelné podmienky.

Tí, čo nechcú robiť len momentky, ale chcú prejavit' aj svoju kreativitu, musia pristupovať k fotoaparátu ako k technickému prostriedku. Fotografovať s rozmyslom, pripraviť sa na fotografovanie a zvoliť vhodné kompozičné a svetelné podmienky je síce náročnejšia, ale rozhodne aj zaujímavejšia a tvorivejšia cesta.

VYBAVENIE

Fotoamatér s ambíciou robiť dobré fotografie prírody a krajiny potrebuje slušnú zrkadlovku typu DSLR a zídu za mu aj výmenné objektívy, napr. širokouhlý (14 – 24 mm) a teleobjektív (55 – 250 mm). Výborným pomocníkom pri výraznom vykreslení oblakov a oblohy, pri odstraňovaní nežiaducich odleskov v zrkadliacich sa plochách (hladiny vody, skla okien, hladkých striech a podobne) je polarizačný filter (4, 4a). Vhodný je aj neutrálny sivý (5) prechodový filter, ktorý sa používa najmä pri veľmi svetlej oblohe, ak ostatná časť obrazu je tmavá. Pri práci nielen s týmto filtrom je veľmi užitočný aj dobrý statív.

SKLADBA OBRAZU

Pri fotografickom obraze platia rovnaké zásady kompozície, skladby a osvetlenia ako v prípade maľovaného obrazu. Fotografia je vlastne kreslenie svetlom a je to zápis jedného okamihu. Rozdiel je napríklad v tom, že pri maľovanom obraze autor môže kompozíciu doplniť rôznymi prvkami podľa svojej fantázie, zatiaľ čo fotograf musí rámcovo komponovať už pri snímaní fotografie.

Každá fotografia má ústredný motív – dominantu (6, 6a, 6b). Ak za dominantu obrazu bude aj divák považovať to, čo fotograf, svedčí to o dobrej úrovni komunikácie medzi fotografom a divákom.

FOTO: pixabay.com

Fotografický obraz krajiny, tak ako všetky výtvarné diela, čítame zľava doprava a zhora dolu a spravidla sa pohybujeme po uhlopriečkach. Nie je dobré, ak divák na fotografii nič nezastaví a bezcieľne blúdi očami po jej ploche od kraja do kraja.

Fotografia krajiny je dvojrozmerná a jednou z klasických ciest, ako do nej dostať určitý priestor, býva usporiadanie prvkov obrazu v troch plánoch, a to popredie, centrálna časť a pozadie (7).

Dominantný motív je najlepšie umiestniť približne vo vzdialenosti jednej tretiny od dvoch susedných okrajov obrazu (pravidlo zlatého rezu). Umiestenie hlavného motívu do stredu fotografie má väčšinou za následok stratu dynamiky obrazu – obraz pôsobí na diváka často príliš staticky. Nie je to však dogma platná za všetkých okolností.

Dôležitú úlohu pri konečnom dojme z fotografie zohráva využitie rôznych extrémnych svetelných podmienok – fotografovanie v protisvetle (8, 8a) ráno, večer, keď sneží, prší, je hmla.

Fotografovanie krajiny s hmlou je náročné, ale výsledné efekty sú veľmi silné. Kto chce fotografovať hmlu, musí si privstať, a vopred si vybrať miesto a odsledovať podmienky. Krajina s hmlou je totiž objekt, ktorý sa mení pomerne rýchlo a často nevypočítateľne. Neraz treba na hmlu doslova číhať viac dní po sebe. Ak sú podmienky priaznivé, treba pracovať bez zaváhania. Pri fotografovaní hmly sa určite zídete statív. Najmä v začiatkoch práce

s hmlou je potrebné exponovať viackrát, aby sa autor naučil správne vyhodnocovať situáciu.

Pri tomto type fotografií zvlášť platí, že je dôležité byť na správnom mieste v správnom čase (9, 9a). Fotograf musí byť stále v strehu, pretože zmeny sú niekedy veľmi rýchle. Najlepšie sa fotografuje krajina s hmlou v jesennom období a vtedy je zvyčajne aj najkrajšia.

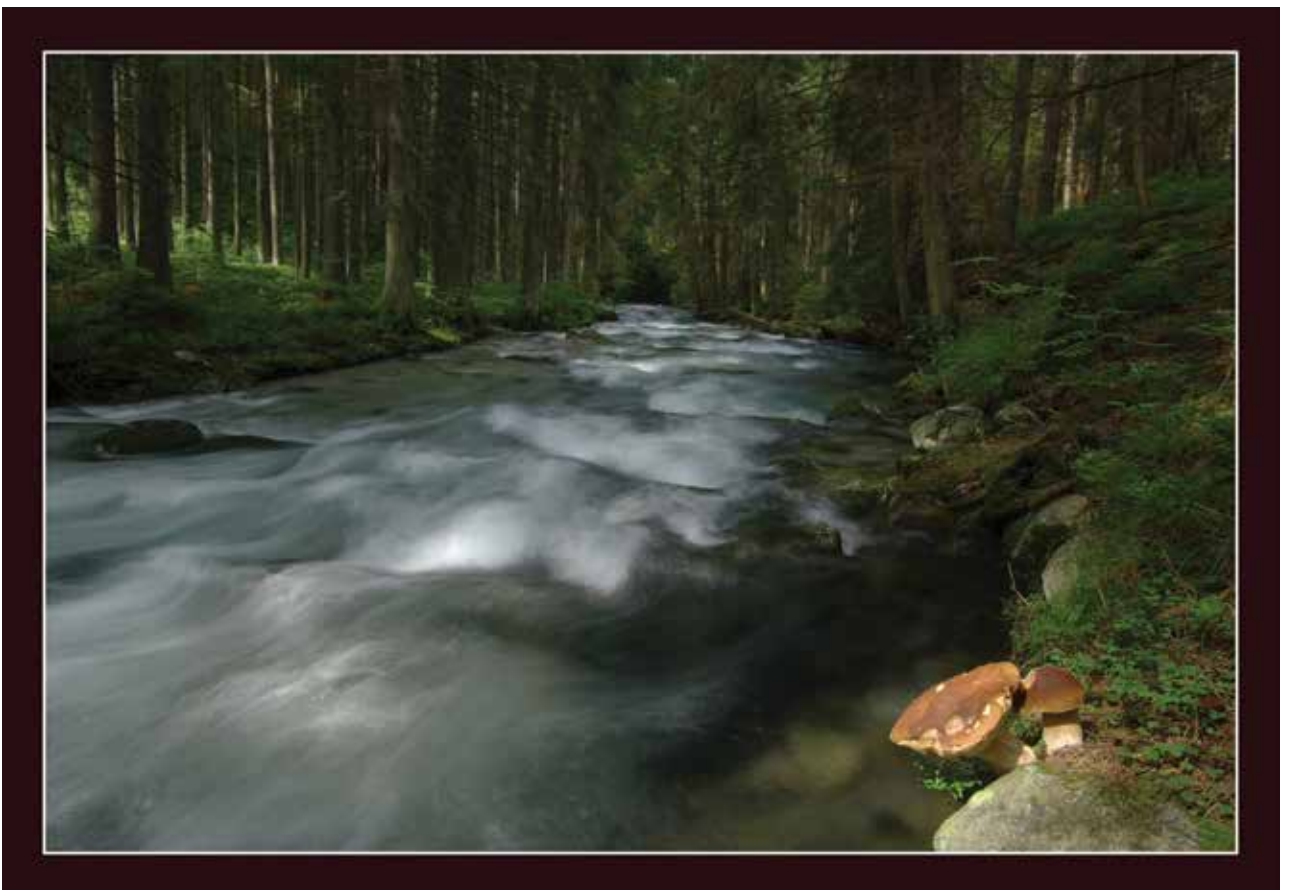
Na vyvolanie mimoriadnej atmosféry obrazu sa dá využiť zvláštna forma osvetlenia. Napríklad pri pohľade do lesa, keď lúče slnka v kombinácii s hmlou vytvoria nečakane zvláštny dojem (10, 10a).

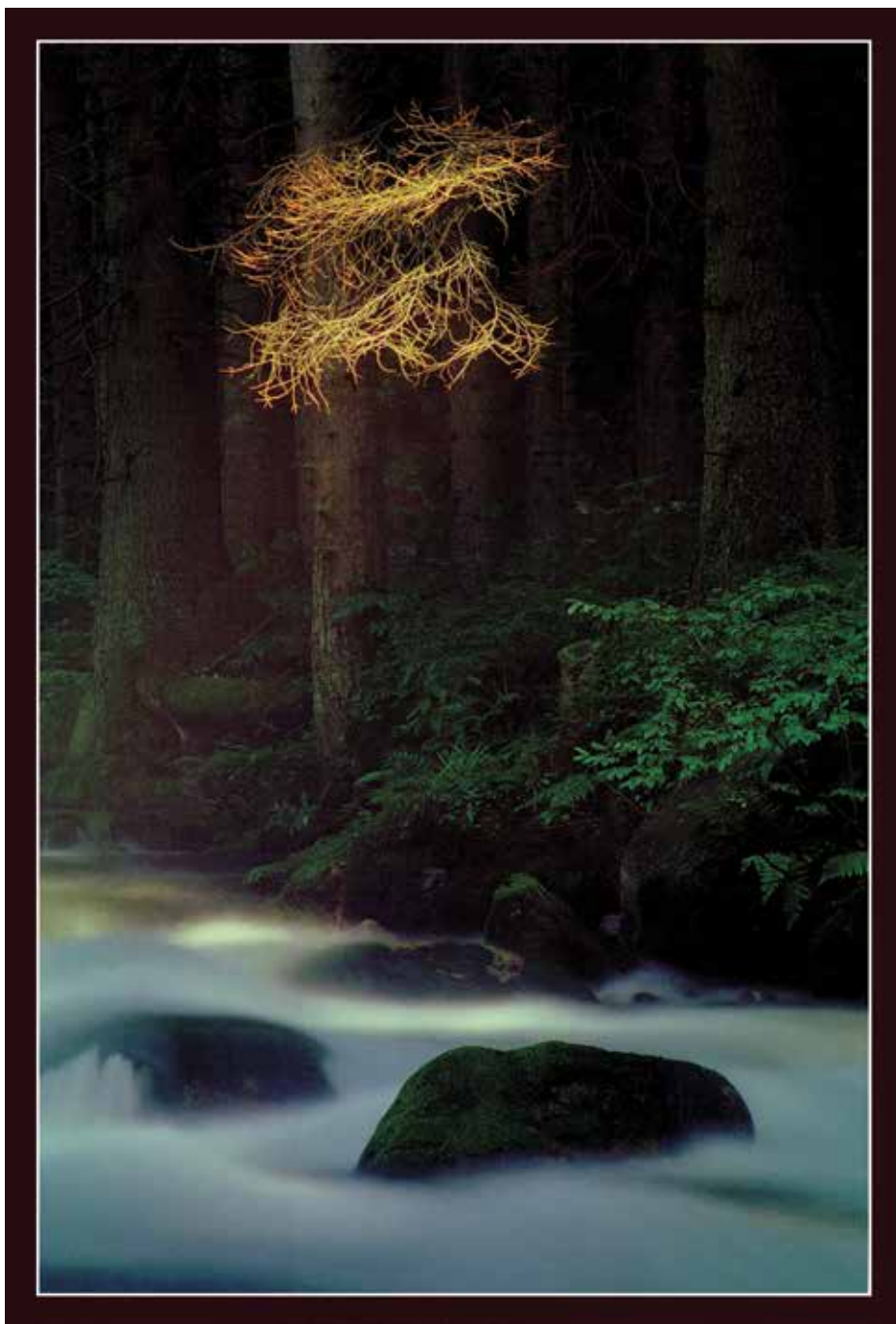
V zimnom období má svetlo väčšinou nižšiu intenzitu, čo spôsobuje plochosť fotografie. Za slnečného dňa sa zas veľmi zvyšuje kontrast a často sa strácajú poltóny. V digitálnej fotografii sa tento problém dá riešiť neutrálnym sivým filtrom.

Dobre pôsobí aj polarizačný filter (11), ten však neúčinkuje pri fotení proti slnku.

Celkom inú atmosféru ako fotografie prírody majú fotografie mestskej krajiny. Aj pri nich musí mať v niektorých prípadoch fotograf šťastie na počasie (12). Veď neraz v priebehu hodiny najprv nasneží a vzápätí sa sneh roztopí.

Niekedy môže na inak zaujímavom obraze rušiť nežiaduci prvok (13) – billboard. Fotografie sa dá jednoducho pomôcť – vhodným orezaním ju upraviť na zaujímavý obraz mestskej krajiny (13a).

1 ■ ■ 2a

2 ■

(1) Jesenná krajina so zaujímavým podaním farieb, dobre komponovaná.

(2) Náhodne nájdená dvojica hríbov pri potoku, osvetlená slnkom. Fotograf bol v správnom čase na správnom mieste.

(2a) Kým sa fotografovi naskytol tento obraz, chodil na zo isté miesto v tom istom čase niekoľko dní. Najkrajší obraz sa ukázal po búrke na piaty deň.

■ 3

■ 4

(3) Krajina typu landscape s mimoriadne peknou oblohou a mrakmi. Nafotené s polarizačným filtrom.

(4) Vplyv polarizačného filtra na vykreslenie oblakov. Os filtra je prakticky kolmá na smer slnečných lúčov, efekt je takto najsilnejší.

■ 4a**■ 5**

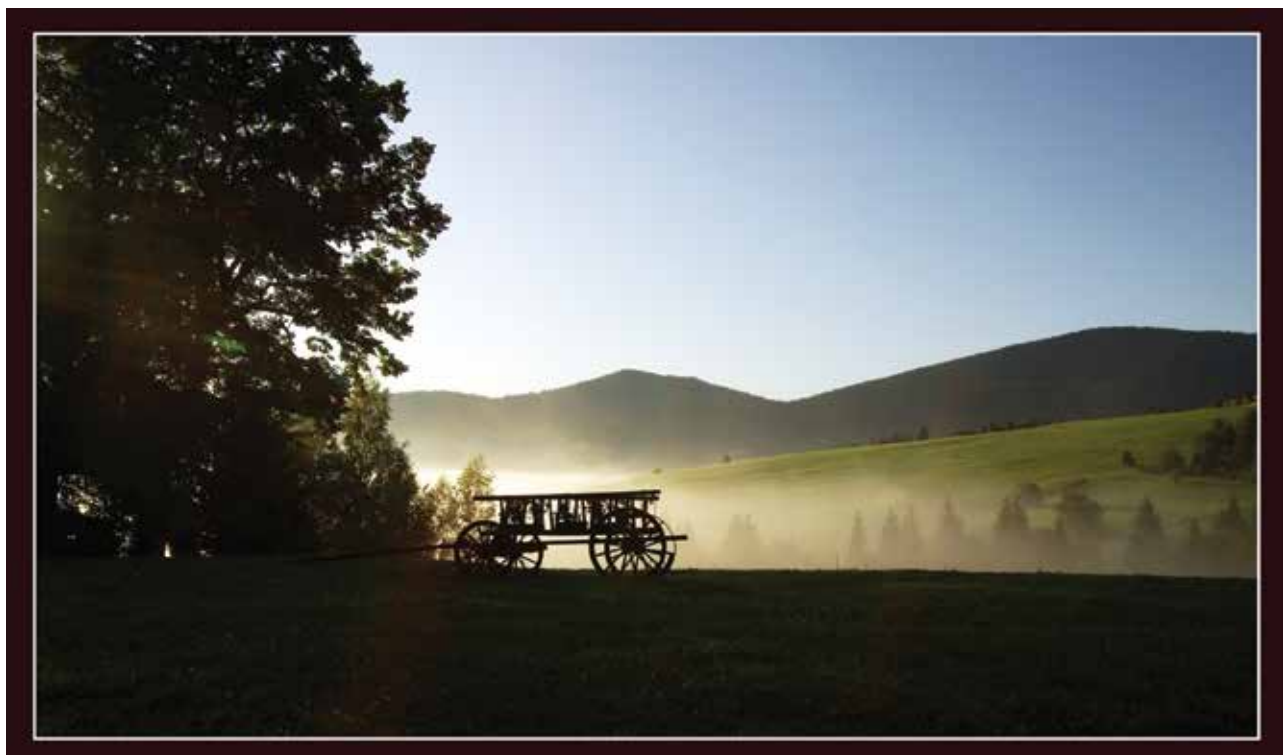
(4a) Vplyv polarizačného filtra na vykreslenie oblakov v otvorenej krajine.

(5) Vplyv sivého filtra na kresbu krajiny a hlavne oblakov.

6 ■ ■ 6b
6a ■ ■ 7

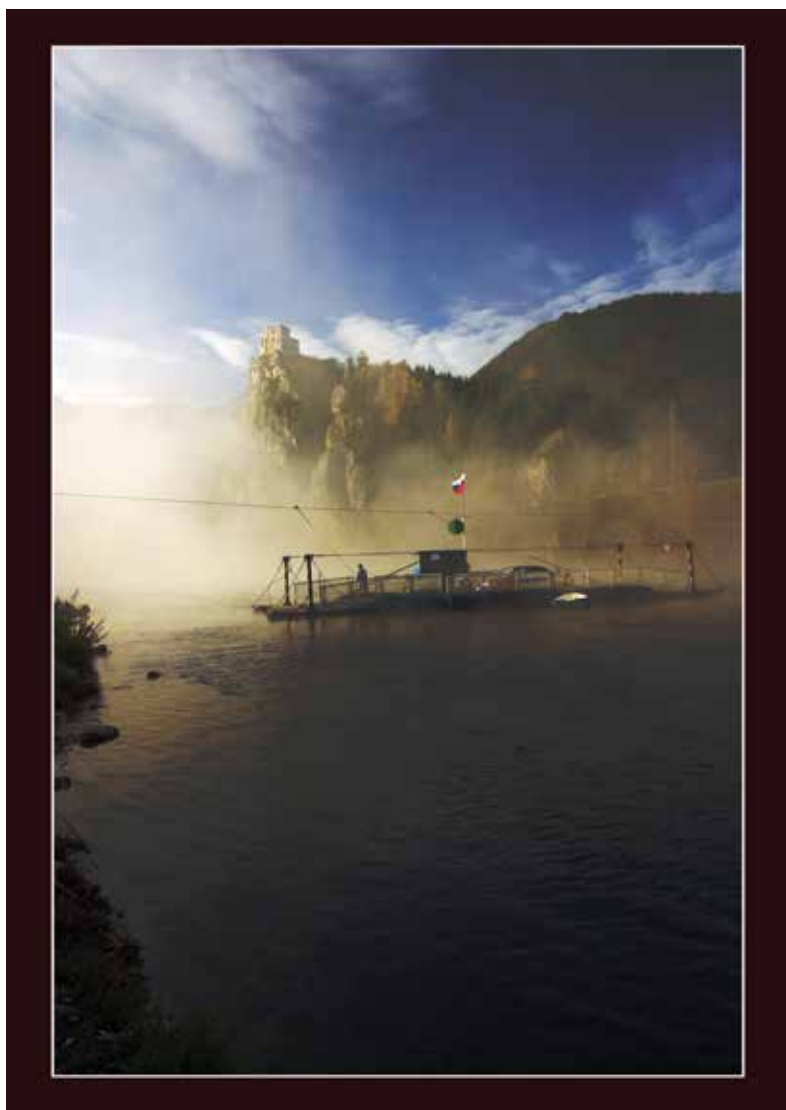
(6) Zasnežená krajina s dominantným prvkom – malou postavou, umiestnenou približne v zlatom reze obrazu.

(6a) Krajina s dominantným prvkom – domom – približne v zlatom reze.

(6b) Romantika, krajina s klasickou kompozíciou na tretiny obrazu.

(7) Eden, oravská krajina v troch plánoch – popredie, centrálna časť a pozadie.

■ 8

■ 9

(8) Krajina v rannom protisvetle s plťou v strednom pláne.

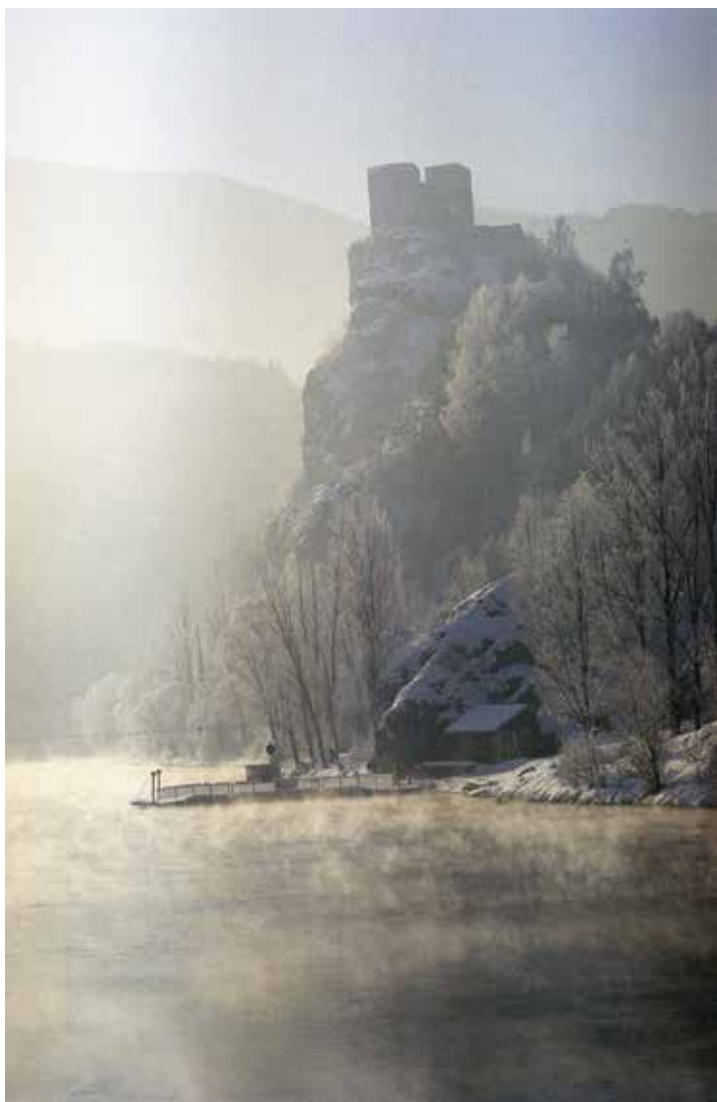
(8a) Krajina proti svetlu s oparom nad hladinou vody s klasickou kompozíciou.

(9), (9a) Krajina s rannou hmlou trvajúcou asi 20 minút a stále sa meniacou.

■ 8a

■ 9a

10 ■ ■ 10a
■ 11

(10) Nirvána, slnečné svetlo predierajúce sa cez hmlu v lese.

(10a) Duch lesa, slnečné lúče presvetľujú hmlu v lese, čo podporuje dynamiku obrazu.

(11) Plasticky vykreslená zimná krajina, atmosféru dokresľuje polarizačný filter.

12 ■ ■ 13a
13 ■ ■ 14

(12) Mestská nočná krajina, vyzdobená čerstvo napadaným ťažkým snehom.

(13) Mestská krajina s rušivým billboardom.

(13a) Tá istá krajina po odrezaní hornej časti fotografie, čím sa zmenila na kompozične aj obrazovo zaujímavú.

(14) Zasnená, zahmlená oravská krajina, vytvorená jesennou prevaľujúcou sa hmlou.

Štefan Šmelko so svojimi fotografiami Svet ticha a bázne vlani zvíťazil v celoštátnej postupovej súťaže amatérskej fotografie AMFO 2015 v kategórii farebná fotografia, autori nad 21 rokov.